

639.

631.

1845

Ma = rahwa

639.

K a l e n d e r

ehk

L ä h t = ramat

1845

aasta peale, pärrast

J e s u s e - K r i s t u s e

sündimist.

Sel aastal on 365 päwa.

Wernus

trükkitud, ja müa W. Worni jures.

Märkide selletamine.

noor ku.

essimine werand.

täis ku.

wiimne werand.

P. pühha.

p. pääw ja pärrast.

h. hommiko.

l. lõuna.

õ. õhto.

õ. õse.

e. enne.

Jõulo-ja Wastla-päwa wahhet on
9 nädalat.

Der Druck dieses Kalenders, dessen Vertrieb nur auf die Ostsee-Provinzen zu beschränkt ist, wird unter der Bedingung erlaubt, daß die gesetzliche Zahl Exemplare der Censur-Comitât übergeben werde. Dorpat den 8. September 1844.

(L. S.)

Censor S a h m e n.

Wõnne sünduse mällestus ja arw.

	Wastad.
Ma-ilma lomiseft arwatakse	5794
Jesanda Jesuse Kristuse sündimiseft	1845
Tarto-linna allustamiseft	815
Mil risti-ust Lihwlandi-male tulli	654
Tallina-linna allustamiseft	626
Perno-linna allustamiseft	590
Püssi-rohho leidmisteft	503
Ramato trükki-kunsti leidmisteft	405
Lutteruse usso-õppetuse parrandamisteft	328
Wanna katko-aiast sadit	188
Surest näljast Lihwlandi- ja Eesti-maal	150
Peterpurri-linna allustamisteft	142
Teiseft katko-aiast sadit	135
Mil meie ma Wenne-rigi wallitsuse alla sai	135
Meie Keisre herra Nikolai sündimisteft	49
Tarto sure-koli ehk affkademi assutamisteft	43
Mil usi rõugid hakkati pandama	42
Kui Prantsus Moskko tulli ning tedda Wen- ne-rigist wäljaeti	33
Eesti-ma tallo-rahwa priiks lastmisteft	28
Lihwlandi-ma tallo-rahwa priiks lastmisteft	26
Meie armolise sure Keisre Nikolai wallit- suse hakkatuset	20
Mil wiimane suur hinge-kirjotus olli	11

Kristuse ümberleikamifest. Luf. 2, 21.

1 Esmasp.	Neäripääw.	Alta Jummal!
2 Teisip.	Abel	Umbne ilm.
3 Kesknädd.	Sett	10, 26' e. l.
4 Neljap.	Enok	Parras
5 Kede	Simeon	fülm.
6 laupääw	3 Kunn. p.	Selge.

Jesús 12 aastat wanna. Luf. 2, 41 — 52.

7 Pühhap.	1. P. p. 3 K. P.	Karre
8 Esmasp.	Erart	fülm.
9 Teisip.	Kasper	Winge
10 Kesknädd.	Paawli pääw.	tuul.
11 Neljap.	Hugo	3, 57' d.
12 Kede	Rein	Annab
13 laup.	Atso	lund.

Pulmad Kana:linnas. Joann. 2, 1 — 11.

14 Pühhap.	2. P. p. 3 K. P.	Selge
15 Esmasp.	Weliks	ja tange
16 Teisip.	Madli	fülm.
17 Kesknädd.	Tönnise pääw.	

18 Neljap.	Zaaf	Tuisfo.
19 Kede	Sara	3, 32' h.
20 laup.	Wab. Sebast.	

Pealikust Kapernaumas. Matt. 8, 1 — 13.

21 Pühhap.	3. P. p. 3 K. P.	Heitlik ilm.
22 Esmasp.	Wintsend	Töstab
23 Teisip.	lala	tuult;
24 Kesknädd.	Timoteus	fülm an-
25 Neljap.	Paawli ümb.	8, 12' d.
26 Kede	Hans	nab taggasi.
27 laup.	Netta	

Jesús laewas. Matt. 8, 23 — 27.

28 Pühhap.	4. P. p. 3 K. P.	Heitlik ja
29 Esmasp.	Samuel	pehme ilm.
30 Teisip.	Judolw	Tuulne.
31 Kesknädd.	Ann	lund.

romal Januaril töuseb päike kell 8, 11 minu-
tt, ja lähhab loja kell 3, 49 minuti. Pääw on
7 ja 17 tundi pikk.

1 Neljap.	Pirit	Raunis
2 Rede	Küünla pääw.	6, 36' h.
3 laup.	Hanna	fülm.

Umbrohhust nissu sees. Matt. 13, 24 — 30.

4 Pühhap.	5. P. p. 3 R. P.	Tuisko.
5 Esmasp.	Agata	Heitlikud
6 Teisip.	Lora	ilmad.
7 Resknädd.	Rikart	Selge.
8 Neljap.	Salomon	
9 Rede	Polli	
10 laup.	Edo	8, 23' h.

Tõteggijad winamäel. Matt. 20, 1 — 16.

11 Pühhap.	9 P. e. Kr. ü. P.	Range
12 Esmasp.	Karolina	fülm.
13 Teisip.	Penigna	lumme
14 Resknädd.	Walentin	saddo.
15 Neljap.	Lina	Parr. fülm.

16 Rede	Zula	Pehme tuul.
17 laup.	Konstantin	11, 50' e.l.

Seme langeb mitmesügguse ma peale. Luk. 8, 4 — 15.

18 Pühhap.	8 P. e. Kr. ü. P.	Wagga.
19 Esmasp.	Susanna	Pilwes.
20 Teisip.	Alon	Winged
21 Resknädd.	Nora	tuulsed
22 Neljap.	Petri pääw.	pawad
23 Rede	Mina	
24 laup.	Maddise pääw.	8, 13' h.

Kristuse kannatamisest. Luk. 18, 31 — 43.

25 Pühhap.	7 P. e. Kr. ü. P.	ja
26 Esmasp.	Nestor	wallidad
27 Teisip.	Wastle pääw.	ööd.
28 Resknädd.	Tuhka pääw.	

1omal Webruaril tõuseb päike kell 7, ja lähkääb
loja kell 5. Pääw on 10 ja ö 14 tundi pikk.

1 Neljap.	Ado	Selge.
2 Rede	Lowisa	Tuulne.
3 Laup.	Kadde	Rülmad

Kristust kiusatase. Matt. 4, 1—11.

4 Pühhap.	1. P. paastus	3, 29' h.
5 Esmasp.	Widrik	ööd.
6 Teisip.	Kotwrid	ööd.
7 Resknädd.	Palwe pääw.	lund.
8 Neljap.	Põri pääw.	Sulla
9 Rede	Prudentius	ilm.
10 Laup.	Mikk	

Kananea ma naene. Matt. 15, 21—28.

11 Pühhap.	2. P. paastus.	9, 55' d.
12 Esmasp.	Kregór	Nisutab.
13 Teisip.	Ernst	lund ja
14 Resknädd.	Matilde	tuisfo.
15 Neljap.	Lugus	Rülm.
16 Rede	Kabriel	
17 Laup.	Truto	

Kristus aiab kurja waimo wälja. Luk. 11, 14—28.

18 Pühhap.	3. P. paastus.	6, 37' d.
19 Esmasp.	Josep	Rülmad
20 Teisip.	Mila	ööd.
21 Resknädd.	Pent	lund.
22 Neljap.	Kawael	Selged
23 Rede	Liits	ilmad.
24 Laup.	Rport	

Kristus södab 5000 meest. Joann. 6, 1—15.

25 Pühhap. | **4. P. paastus.** | 9, 17' d.

Paasto Maarja pääw.

26 Esmasp.	Manuel	Sullatab
27 Teisip.	Kustaw	ja
28 Resknädd.	Kido	kahhutab.
29 Neljap.	Wane	On heitlik.
30 Rede	Uad	Naitab
31 Laup.	Tetel	wihma.

10mal Martsil tõuseb päike kell 6, ja lähkab loja kell 6. Pääw on 12 ja ö 12 tundi pikk.

Jesust wissatarkse tiwwidega. Joann. 8, 46 — 59.

1 Pühhap.	5. P. paast. Karjalastm. p.	
2 Esmasp.	Ingel	11, 0' d.
3 Teisip.	Berdinand	Seggane
4 Resknädd.	Ambrosius	ilm.
5 Neljap.	Maksim	Saiab
6 Rede	Rölestin	
7 laup.	Aron	räitsakast.

Kristuse sisesõitmine. Matt. 21, 1 — 9.

8 Pühhap.	6. P. paastus.	Willud
9 Esmasp.	laus	tuled.
10 Teisip.	leo	8, 49' h.
11 Resknädd.	Kerman	Selgib.
12 Neljap.	Suur Neljap.	Kaunis
13 Rede	Suur Rede.	foe.
14 laup.	Künni pääw.	Selge

Kristuse ülestõusmisest. Mark. 16, 1 — 8.

15 Pühhap.	1. Pühha.	ja illus
16 Esmasp.	2. Pühha.	ilm.

17 Teisip.	Rudolw	CO, 56' h.
18 Resknädd.	Waler	Wihma.
19 Neljap.	Maia	Selletab.
20 Rede	Pärt	
21 laup.	Siim	Niete

Kinnipandud utst. Joann. 20, 19 — 31.

22 Pühhap.	1. P. p. üll. P.	foe.
23 Esmasp.	Jurri pääw.	Seggased
24 Teisip.	Albert	11, 34' e.l.
25 Resknädd.	Markuse p.	ilmad.
26 Neljap.	Epots	S. willo.
27 Rede	Uddo	
28 laup.	Wabo	Külma

Hea karjane. Joann. 10, 11 — 16.

29 Pühhap.	2. P. p. üll. P.	tuult.
30 Esmasp.	Erast	

10mal Aprillil tõuseb päike kell 4, 39 minuti, ja wereb kell 7, 21 minuti. Pääw on 15 ja 8 9 tundi pikk.

1 Teisip.	Wolbri p.		Wihma.
2 Restnadd.	Sigismund	3, 45' p. l.	
3 Neljap.	+ leidmise p.		
4 Rede	Tio		Raunis soe.
5 laup.	Rottart	8 külli nadd.	

Ürritese aia pärrast. Joann. 16, 16 — 23.

6 Pühhap.	3. P. p. üll. P.		Selge.
7 Esmasp.	Zetta		Päwa-soe.
8 Teisip.	laas		Pilwes.
9 Restnadd.	Niggulas	5, 35' p. l.	
10 Neljap.	Kert		Willo
11 Rede	Wiktör	7 külli nadd.	
12 laup.	Tidrif		tuult.

Kristuse ärraminnemiseft. Joann. 16, 5 — 15.

13 Pühhap.	4. P. p. üll. P.		Selge.
14 Esmasp.	Kristjan		Ilmad läh-
15 Teisip.	Sohwi		wad soje.
16 Restnadd.	Kreet	8 külli nadd.	8, 2' h.
17 Neljap.	Ofse	6 külli nadd.	maks.

18 Rede	Erif		Wihma
19 laup.	Wilip	6 külli nadd.	saddo.

Õigest pallumiseft. Joann. 16, 23 — 30.

20 Pühhap.	5. P. p. üll. P.		Willud
21 Esmasp.	Erino		ööd.
22 Teisip.	Mili		Päwa
23 Restnadd.	Aed		süddamel
24 Neljap.	Suur risti p.	2, 44' h.	
25 Rede.	Urbanus		diete soe.
26 laup.	Edart		Wihma.

Rõmustajast. Joann. 15, 26.

27 Pühhap.	6. P. p. üll. P.		Selge
28 Esmasp.	Willem		taewas.
29 Teisip.	Mats		Tulleb
30 Restnadd.	Wigand		soja.
31 Neljap.	Nelli		

romal Mail tõuseb päite kell 3, 36 minuti, ja lähhääb loja kell 8, 24 minuti. Päaw on 17 d 7 tundi pilt.

1 Rede	Jlo	4 t. n.	5, 20' h.
2 laup.	Merta		Head

Pühhaft Waimust. Joann. 14, 23 — 31.

3 Pühhap.	1. Suiste P.		soiad
4 Esmasp.	2. Suiste P.		ilmad.
5 Teisip.	Poniwasius		Pilmistab.
6 Resknädd.	Artus		Tuult
7 Neljap.	lukretsia		ja
8 Rede	Medardus		⊙ 0, 54' h.
9 laup.	Pitkem pääw.		

Jesus ja Nikodemus. Joann. 3, 1 — 15.

10 Pühhap.	3 aino Jum. P.		palguti
11 Esmasp.	Peep		wihma.
12 Teisip.	Aulika		Selge.
13 Resknädd.	Lobi		⊙ 5, 3' p. l.
14 Neljap.	Tetlow		
15 Rede	Wlit		
16 laup.	Justina		Peab

Nittas mees ja Laatsarus. Lut. 16, 19 — 31.

17 Pühhap.	1. P. p. 3 a. J. P.		illust
18 Esmasp.	Homer		ilma.
19 Teisip.	Tints		Pisut
20 Resknädd.	Minni		wihma.
21 Neljap.	Rael		⊙ 6, 6' d.
22 Rede	Tiit		Pallaw.
23 laup.	Uksel		

Surest dhto sõmaajast. Lut. 14, 16 — 24.

24 Pühhap.	2. P. p. 3 a. J. P. Jani pääw.		Pakkub
25 Esmasp.	Wio		wihma.
26 Teisip.	Jeremias		Peab
27 Resknädd.	Waldefa		pallawat.
28 Neljap.	Josua		⊙ 3, 59' p. l.
29 Rede	Peter Pauli p.		
30 laup.	Ulla		

Iomal Junil tõuseb päike kell 3, 7 minuti, we:
reb kell 8, 53 minuti. Pääw on 18 tundi 28
minuti ja d 5 tundi 32 minuti pikk.

Arrataddunud lambast. Luk. 15, 1 — 10.

1 Pühhap.	3. P. p. 3 a. 3. P.	Wägga
2 Esmasp.	Zeina M. p.	soe ja
3 Teisip.	Kornelius	selge.
4 Restnādd.	Ulrič	Mürrista.
5 Neljap.	Anselm	mise
6 Rede	Hektor	wihma.
7 laup.	Zemetrius	Ⓢ 7, 39' b.

Olge armolised. Luk. 6, 36 — 42.

8 Pühhap.	4. P. p. 3 a. 3. P.	Kuim ilm.
9 Esmasp.	Annikas	Wihma.
10 Teisip.	7 wēnnaste p.	ood
11 Restnādd.	Eleonora	hakkawad
12 Neljap.	Hindrič	kāima.
13 Rede	Marreti pāaw.	Sojad ood.
14 laup.	Ponawent	Ⓢ 4, 56' b.

Kohkest kalla : sagist. Luk. 5, 1 — 11.

15 Pühhap.	5. P. p. 3 a. 3. P. Apostl. labst.	
16 Esmasp.	žarrats	Annab

17 Teisip.	Aleksius	iffa wihma.
18 Restnādd.	Rosina	Selgib
19 Neljap.	Rabbe	ja dlete
20 Rede	Elias	sojad
21 laup.	Zaniel	pāwad.

Wariseride digusest. Matt. 5, 20 — 26.

22 Pühhap.	6. P. p. 3 a. 3. P. Maria Mad.	
23 Esmasp.	Kirsti	Ⓢ 9, 1' e. l.
24 Teisip.	Kristina	Wagga
25 Restnādd.	Jakobi pāaw.	ja illus.
26 Neljap.	Anna	Wihma.
27 Rede	Marta	Mürrista.
28 laup.	Plato	mist. Soja.

4000 mehhe sōdtmifest. Mark. 8, 1 — 9.

29 Pühhap.	7. P. p. 3 a. 3. P. Olewī pāaw.	
30 Esmasp.	Enn	Ⓢ 10, 17' d.
31 Teisip.	Erm	Rahhet.

iomal Julil tōuseb päike kell 3, 35 minuti,
ja lähkās loja kell 8, 25 minuti. Pāaw on 17
ja 67 tundi pitt.

1 Kesknädd.	Petruse wang.	Jlm
2 Neljap.	Hannibal	heitleb.
3 Rede	August	Jahhe.
4 laup.	Mia	Wihma.

Wallerprohwetideft. Matt. 7, 15 — 23.

5 Pühhap.	8.P.p.3a.3.P.	2, 53' p. l.
6 Esmasp.	Eugenius	
7 Teisip.	Tönno	lahhe
8 Kesknädd.	Kotlep	tule-õht.
9 Neljap.	Romanus	Annab
10 Rede	Lauritse pääw.	
11 laup.	Olga	wihma.

Üllekohtuseft maia: piddajast. Luk. 16, 1 — 9.

12 Pühhap.	9.P.p.3a.3.P.	8, 3' d.
13 Esmasp.	Madde	
14 Teisip.	Eusebius	lahháb
15 Kesknädd.	Küll Maari. p.	kuiwale.
16 Neljap.	Isak	
17 Rede	Wilibald	Seggane.

18 laup.	Leno	Pilwistab.
----------	------	------------

Jerusalemma ärrarikkumiseft. Luk. 19, 41 — 48.

19 Pühhap.	10.P.p.3a.3.P.	
20 Esmasp.	Pernart	11, 11' d.
21 Teisip.	Rutt	Wihma.
22 Kesknädd.	Wilibert	
23 Neljap.	Safarias	Tuulne.
24 Rede	Pertli pääw.	
25 laup.	ludwif	Selge.

Bariser ja tõlner. Luk. 18, 9 — 14.

26 Pühhap.	11.P.p.3a.3.P.	Õseti
27 Esmasp.	Jeppart	wihma.
28 Teisip.	Rusti	7, 1' h.
29 Kesknädd.	Joann. bukt.	Selged
30 Neljap.	Aleksander	
31 Rede	Rebekka	ilmad.

10mal Augustil tõuseb päike kell 4, 39 minuti, ja wereb kell 7, 21 minuti. Pääw on 14 tundi 42 minuti ja õ 9 tundi 18 minuti pikt.

1 laup.	Egidius	Ühhetassa.
Kurdist ja teletumast. Mark. 7, 31 — 37.		
2 Pühhap.	12P.p.3a.3.P.	sed sojad
3 Esmasp.	Mango	11,50'o.
4 Teisip.	Mall	ja
5 Restnäd.	Moses	
6 Neljap.	Magnus	illusad
7 Rede	Regina	
8 laup.	Maria sünd. p.	ilmad.
Preester ja Samariamess. Luk. 10, 23 — 37.		
9 Pühhap.	13P.p.3a.3.P.	Selge
10 Esmasp.	lina	taewas.
11 Teisip.	Põri pääw.	2,3' p. l.
12 Restnäd.	Sirus	
13 Neljap.	Amatus	Päwa-soe.
14 Rede	Risti üllend.	
15 laup.	Nikodemus	Uddune.

Kümnest piddalitõbbisest. Luk. 17, 11 — 19.
 16 Pühhap. | **14P.p.3a.3.P.** | Selge.

17 Esmasp.	Tõns	S-külma.
18 Teisip.	Titus	
19 Restnäd.	Werner	12,35'l.
20 Neljap.	Jana	Selge.
21 Rede	Matteuse p.	Päwa-
22 laup.	Morits	soja.

Mammonast. Matt. 6, 24 — 34.		
23 Pühhap.	15P.p.3a.3.P.	Wihma.
24 Esmasp.	Joann. sam.	Tuulne.
25 Teisip.	Kleopas	
26 Restnäd.	Joannese õpp.	1,7' p. l.
27 Neljap.	Adolw	S-külma.
28 Rede	Wentsel	Tormi.
29 laup.	Nihkle pääw.	Wihma.

Mainitsinna surnust. Luk. 7, 11 — 17.
 30 Pühhap. | **16P.p.3a.3.P. Leikuse p.**
 11mal Septembril tõuseb päike kell 6, ja läheb
 häb loja kell 6. Pääw on 12 ja õ 12 tundi piik.

1 Esmasp.	Wolmer	Umbne.
2 Teisip.	Prants	Tormi.
3 Resknädd.	Jairus	☉ 11, 33' e.l.
4 Neljap.	Prantsiskus	Kulmad
5 Kede	Amalie	ööd.
6 laup.	Wides	

Wee : többisest. Luk. 14, 1 — 11.

7 Pühhap.	17P.p.3a.3.P.	Wihma.
8 Esmasp.	Samel	Äkkilised
9 Teisip.	Pridrik	tuled.
10 Resknädd.	Rai	
11 Neljap.	Purkart	☉ 9, 51' h.
12 Kede	Walwrid	S.kulma.
13 laup.	Angelus	

Suremast käsust. Matt. 22, 34 — 46.

14 Pühhap.	18P.p.3a.3.P.	Reskpawal
15 Esmasp.	Hedwig	felge.
16 Teisip.	Tefla	Wihma.
17 Resknädd.	Olop	

18 Neljap.	Luka päaw.	Räitsakast.
19 Kede	Ello	☉ 1, 18' ö.
20 laup.	Wendelin	Pisut

Alwatud innimesest. Matt. 9, 1 — 8.

21 Pühhap.	19P.p.3a.3.P. Lutteruse P.	foja.
22 Esmasp.	Kell	Wihma.
23 Teisip.	Sewerin	saddo.
24 Resknädd.	Salome	☉ 7, 51' ö.
25 Neljap.	Krispin	Heitlik.
26 Kede	Amandus	
27 laup.	Kapitolin	

Pulma rifest. Matt. 22, 1 — 14.

28 Pühhap.	20P.p.3a.3.P.	Selgib.
29 Esmasp.	Els	Wihmased
30 Teisip.	Upsalon	ilmad.
31 Resknädd.	Wottele	

10mal Oktobril tõuseb päike kell 7, 15 minuti, ja lähkääb loja kell 4, 45 minuti. Päaw on 9 ja ö 15 tundi pikk.

1 Pühhap.	Pühhade p.	Wihma.
2 Esmasp.	Singede pääw.	Ⓢ 2, 31' d.
3 laup.	Ufo	Räpsufed
Runningamehhe poiaft. Joann. 4, 47 — 54.		
4 Pühhap.	21 P.p. 3a. 3. P.	ilmad.
5 Esmasp.	lotta	lund.
6 Teisip.	lenard	lähhäb
7 Resknädd.	Enno	fülmale.
8 Neljap.	Brits	lund.
9 Rede	Teodor	Diete
10 laup.	Martin Lutterus	Ⓢ 6, 2' h.
Kawwalast sullaseft. Matt. 18, 23 — 35.		
11 Pühhap.	22 P.p. 3a. 3. P. Mart. piist.	
12 Esmasp.	Zonas	fülm.
13 Teisip.	Arkadius	Annab
14 Resknädd.	Aurora	järrele.
15 Neljap.	leopold	Heitlif.
16 Rede	Asse	Umbne.
17 laup.	Ottomar	Ⓢ 1, 18' d.

Rohto rahhast. Matt. 22, 15 — 22.		
18 Pühhap.	23 P.p. 3a. 3. P.	Nilske.
19 Esmasp.	liisbet	Sulla ilm.
20 Teisip.	Amos	Wihma.
21 Resknädd.	Maria ohw. p.	Paksus
22 Neljap.	Pastian	pilwes.
23 Rede	Klement	
24 laup.	Zofias	Ⓢ 4, 29' h.

Jairi tütreft. Matt. 9, 18 — 26.		
25 Pühhap.	24 P.p. 3a. 3. P. Surnute p.	
	Kadrina pääw.	
26 Esmasp.	Konrad	Rahho.
27 Teisip.	Zesalas	Pehme ilm.
28 Resknädd.	Katta	Walli tuul.
29 Neljap.	Ewart	Toob
30 laup.	Andrese pääw.	lund.

10mal Nowembril tdufse päite tell 8, 35 mi:
nuti, ja lähhäb loia tell 3, 25 minuti. Pääw
on 7 ja ö 17 tundi pitt.

1 laup.	Arent	☾ 8, 19' d.
Kristuse sisesõitmisest. Matt. 21, 1 — 9.		
2 Pühhap.	1. Kr. tull. P.	Rülmad
3 Esmasp.	Rola	ilmad.
4 Teisip.	Parbo	lund.
5 Kesknaäd.	Sabina	
6 Neljap.	Niggula p.	Peab heit.
7 Rede	Maunus	lifo ilma.
8 laup.	Maria sam. p.	Selgib.

Wiimse päwa tähtedest. Luk. 21, 25 — 36.		
9 Pühhap.	2. Kr. tull. P. Lühhem p.	
10 Esmasp.	Judit	☾ 1, 4' d.
11 Teisip.	Woldemar	Parras
12 Kesknaäd.	Eili	fülm.
13 Neljap.	Luutsija	Selge
14 Rede	Nikásius	ja
15 laup.	Joánna	fülm.

Joannes wangi tornis. Matt. 11, 2 — 10.		
16 Pühhap.	3. Kr. tull. P.	Heitleb.
17 Esmasp.	Hinno	☾ 12, 29' d.

18 Teisip.	Kristohw	Tormi.
19 Kesknaäd.	lott	lumme
20 Neljap.	Abram	tuisko.
21 Rede	Toma pääw.	Selsab
22 laup.	Peata	pilwes.

Joannese tunnistus. Joann. 1, 19 — 28.		
23 Pühhap.	4. Kr. tull. P.	☾ 4, 1' p. l.
24 Esmasp.	Adam. Ewa.	
25 Teisip.	1. Jõulo p.	Rülma.
26 Kesknaäd.	2. Jõulo p.	
27 Neljap.	Phw. Joann.	Selletab.
28 Rede.	Süta laste p.	
29 laup.	Noa	Annab

Simeon ja Anna. Luk. 2, 33 — 40.		
30 Pühhap.	P. p. Jõulo	lund.
31 Esmasp.	Silwester	☾ 3, 37' p. l.

10mal Tetsembril tõuseb päike kell 9, 14 minuti, ja wereb kell 2, 46 minuti. Pääw on 5 tundi 32 minuti ja d 18 tundi 28 minuti pikk.

Alasta = aiad.

Kerwade hakkab 8mal Martsil õhto kell 7, 12 minuti. Siis on ööd-päwa ühhe pitkused, ja päike tulles põhja pole ma-woöd. Sui hakkab 9mal Junil p. l. kell 4, 11 minuti. Siis on pitkem päaw, ja päike põrab lõuna pole minnema.

Süggise hakkab 11mal Septembril hommito kell 6, 22 minuti. Siis on jälle ööd-päwa ühhe pitkused, ja päike lähhab lõuna pole ma-woöd.

Talwe hakkab 9mal Tetsembril õse kell 11, 55 minuti. Siis on lühhem päaw, ja päike põrab põhja pole tulles.

Päwa- ja ku-warjutamised.

Tännawode warjutakse päitest kaks korda, ja kuud kaks korda; agga on meie maal kummagist üks nähtaw.

1) Päwa warjutamine hakkab 24. Aprillil enne lõunat kell 11, 52 minudi aial, ja lõppeb peale lõunat kell 1, 8 minudi aial.

2) Ku warjutamine hakkab 1. Nowembril wast to teist, õse kell 1, ja lõppeb kell 4.

Krono = pühhad,

mis ye kirriko seaduse järrele ka Ma kirrifutes tulleswad piddada.

1. Juri:ku 17mal päwal. Tsesarewitsi Surewüsti Aleksander Nikolajewitsi, wenne:rigi aujärje pärris pärrija sündimise päaw.

2. Juri:ku 21. päwal. Meie sure Keisri praua, Aleksandra Weodorowna nimme päaw.

3. Jani:ku 25mal päwal. Meie sure Keisri ja kõiige Wenne:rigi Wallitseja Nikolai Pawlo:witsi sündimise päaw.

4. Heina:ku 1. päwal. Meie sure Keisri Praua, Aleksandra Weodorowna sündimise päaw.

5. Leikuse:ku 22sel päwal. Meie sure Keisri herra ja temma Abbi:ka kronimise päaw.

6. Leikuse:ku 30mal päwal. Wenne:rigi aujärje pärris pärrija, Surewüsti Aleksander Nikolajewitsi nimme päaw.

7. Talwe:ku 20. päwal. Meie sure Keisri Nikolai Pawlowitsi wallitsuse hakkatuse päaw.

8. Jülo:ku 6. päwal. Meie sure Keisri herra Nikolai Pawlowitsi nimme päaw.

Meidsinnatsid Krono:pühhi petakse nenda kui Paasto jutluse päwi.

Uuemawallitseja suggufelts.

Nikolai I. kõige Wenne-rigi wallitseja
ja Keiser, ning ka Pola-ma kuningas
j. n. e. sünd. 25. Junil 1796.

Aleksandra Weodorowna, Keisri
praua; sünd. 1. Julil 1798.

Nende lapsed:

1) Tsesarewits, suurvürst ja aujärje päri-
ja Aleksander Nikolajewits; sünd. 17.
Aprillil 1818.

Temma praua Tsesarewna Maria Aleksan-
drowna; sünd. 27. Julil 1824.

Nende lapsed:

1) Nikolai Aleksandrowits; sündin. 8.
Septembril 1843.

2) Aleksandra Aleksandrowna; sündin.
18. Augustil 1842.

2) Suurvürst Konstantin Nikolajewits;
sünd. 9. Septembril 1827.

3) Suurvürst Nikolai Nikolajewits; sünd.
27. Julil 1831.

4) Suurvürst Mihail Nikolajewits; sünd.
13. Oktobril 1832.

5) Suurvürsti Printses Maria Nikolaj-
jewna; Leuchtenbergi Printsi Maksimil-
iani praua; sünd. 6. August. 1819.

Nende lapsed:

Nikolai Maksimilianowits; sünd. 23.
Julil 1843.

Maria Maksimilianowna; sünd. 4. Ok-
tobril 1841.

6) Olga Nikolajewna; s. 30. Aug. 1822.
Keisri wend:

Suurvürst Mihail Pawlowits; sündin.
28. Januaril 1798.

Temma praua: Helena Pawlowna; Wit-
tembergi Printses; sünd. 29. Tetsembril
1806.

Nende lapsed:

Maria Mihailowna, suurvürsti Print-
ses; sünd. 25. Webruaril 1825.

Elisabet Mihailowna, suurvürsti Print-
ses, Massauwi-ma wallitseja Adolwi
praua; sünd. 14. Mail 1826.

Katarina Mihailowna, suurvürsti Print-
ses; sünd. 16. Augustil 1827.

Reisri ðed:

Maria Pawlowna, suurvürsti Printses,
Weimari-ma wallitseja Karel Wridriko
praua; sünd. 4. Webruaril 1786.

Anna Pawlowna, suurvürsti Printses,
Hollandi-ma funninga Willem II. praua;
sünd. 7. Januaril 1795.

Teada = andmine,

mil ramato-postid tulleswad ja lähhawad.

Igga Kesknäddala ja laupäaw tulleswad
postid, ja towad ramatuid iggast ma jaut,
ning lähhawad ka neilsämmal päiwi jälle ärra.

Neilsämmal päiwi wdetakse enne lõu-
nat, kell 8 kunni 12, ramatuid, mis ärra-
sadetakse, wasto. Rahha-ramatud ja muud
hinna wärlised asjad wdetakse agga kell
11ni wasto.

Ramatud mis kõige Wenne-rifi lähhā-
wad, makswad 10 koppikat hõbbekat lodi
pealt.

Mil ja kus lada=piddamist on.

Neäri = ku,

7mal päwal: Orgital, Märjama fihhelf.

7mal p. Ria = linnas, 3 päwa.

7 - - Tartu-linnas suur saksa laat 3 näd.

10 - - Haapsalo-linnas.

17 - - Kollowerres, läne maal.

27 - - Rakwerre-linnas.

Raplas, 3mal Nedel pärrast Neäri päwa.

Rüüla = ku,

2sel p. Paltiski-linnas.

2 - - Walga-linnas, suur saksa laat, 8 p.

2 - - Wiljandi-linnas, suur saksa laat,
8 päwa.

3mal p. Paide-linnas.

6 - - Kuresfare-linnas, suur saksa laat,
10 päwa.

22sel p. Wörro-linnas, suur saksa laat, 8 p.

Liuhula-linnas, esmaspäwal enne Wastla-
päwa.

Paasto = ku,

Wiljandi-linnas, 8 p. pärr. Suurt Neljap.

Jani : ku,

- 11mal p. Wõnno-linnas 7 pawa.
 16 - - Rakwerre-linnas.
 20 - - Ria-linnas 3 nãdd.
 20 - - Tallinas, suur saksa laat, 2 nãdd.
 22sel p. Wiljandi-linnas.
 24mal p. Walga-linnas.
 24 - - Wõrro-linnas.
 25 - - Paide-linnas.
 29 - - Tartus.
 29 - - Tarwaste-mõisas, Wiljandi ma-
 fondas.

Seina : ku,

- 2sel p. Karksi mõisas.
 20mal p. Perno-linnas, suur saksa laat, 3
 nãddalat.
 20 - - Ria-linnas, willa laat, 3 p.
 26 - - Wolmeri-linnas.

Leikuse : ku,

- 10mal p. Lempsi-linnas.
 10 - - Mõisefaste-m. Wõrro makondas.
 10 - - Walga-linnas.

- 15mal p. Helme-mõisas.
 24 - - Rosse-mõis. Wõrro makondas.
 24 - - Rosi-mõis. Wõrro makondas.
 27 - - Ue-mõisas, Wiljandi makondas.
 29 - - Killingi-mõis.
 30 - - Kaantso-mõis.

Mihkli : ku,

- 2sel p. Abja-mõisas.
 4mal p. Rõppina-mõisas.
 6 - - Takerperi-mõis., Helme fihh.
 8 - - Adseli-mõisas.
 8 - - Kastna-mõisas.
 8 - - Purtniko-mõisas.
 8 - - Rõuge-mõisas.
 8 - - Tartu-linnas.
 10 - - Mõnniste-mõisas.
 10 - - Oldre-mõisas.
 10 - - Paide-linnas.
 13 - - Põrawerre-mõisas.
 14 - - Antso-mõisas.
 14 - - Haapsalo-linnas.
 15 - - Koorte-mõisas.
 15 - - Põltsamaal.

15mal p. Gallatsi - mõisas.
 17 - - Kirrepil, Tartu - maakondas.
 18 - - Audro - mõisas.
 20 - - Wendra - mõisas.
 21¹el p. Paltiski - linnas.
 21 - - Senno - mõisas.
 21 - - Wolmeri - linnas.
 24mal p. Jõhvis.
 24 - - Lihhula - linnas.
 24 - - Wiljandi - linnas.
 24 - - Wõrro - linnas.
 26 - - Tallina - linnas.
 29 - - Walga - linnas.
 Perno - linnas, Esmaspäaw ja Teisipäaw,
 enne Mihkli päwa.
 29mal p. Reblaste - mõisas.
 29 - - Keila - mõisas.
 29 - - Rakwerre - linnas.
 29 - - Tartu - linnas.
 29 - - Wastse - linnas.
 Jõelehhes, Harjo maal, nädd. p. Mihklit.
 Raplas, Harjo maal, esimesel Redel pär-
 rast Mihklit.

Wina - ku,

1¹el p. Kurressare - linnas.
 2 - - Bastemõisas.
 4mal p. Kollowerres, läne maal.
 6 - - Tarwaste - mõisas.
 9 - - Lempsi - linnas.
 10 - - Kõo - mõisas.
 15 - - Lustiwerre - mõisas.
 15 - - Weski - mõisas.
 16 - - Wõnno - linnas.
 23 - - Wolmeri - linnas.

Talwe - ku,

10mal p. Mustwee - küllas, Torma kihh.
 10 - - Walga - linnas.
 10 - - Wõrro - linnas.

Jõulo - ku,

19mal p. Reblaste - mõisas, linna laat.
 Märjamaal, 3mal Kristuse tullemise pühh.
 Perno - linnas, Esmaspäaw ja Teisipäaw en-
 ne Jõulo.
 27mal p. Walga - linnas 10 päwa.

Ma-ilma sündused

enne ja pärast Kristust.

1. Lomifest.

Kui sured on sinno teud, Jehowa!
sa olled neid kõik targaste teinud:
ma on sinno pärrandusi täis. Paul.
104, 24.

Moses, Israeli-rahwa auväärt kässo-
andja, annab ommas essimeses ramatus ka
ma-ilma lomifest, temma lodusist ja lomadest
mõnda teadust. Kõik mis on, on Jum-
malast. „Algmifest lõi Jummal taewa ja
ma.“ Agga taewas ja ma ei olnud essi-
otsast kohhe nenda, kuidas tedda nüüd näme
ollewad. Ma olli algmises kolle ja tühhi,
weel ilma rohho ja pudeta, ilma ellajate ja
innimesteta. Aega möda sai uus ma sed-
da modi ja illo, mis nüüd temmast immes-
telleme ja armastame. Moses nimmetab
sedda kye päwa tööks, nenda:

Essimesel päwal lastis Jummal pil-
gast pimmedat kadduda, ja teggi walget.
Jummal ütles: sago pääw! ja pääw sai.

Teisel päwal lahutas temma sedda
wett, mis tule ellewel äilus, sest, mis ma
peal, nenda et taewa allust ja pilwi nähti.

Kolmandamal päwal foggus wessi ma
peal loikudese, ning sündisid sedda wisi mer-
red, järwed ja jõed. Selle läbbi sai muist
maad kuiwaks maaks, kellest rohto, wõsso
ja puid kaswis, mis eddespidi iggaüks
ommast seemnest piddid kassuma ja festma.

Neljandalamal päwal nähti ma peal
päikest, kuud ja tähti, aegade, päiwe ja
aastade määruid. Päike piddi päwa-, ja
ku ö-aial walget andma.

Viendamal päwal sündisid ellusad lo-
mad, mis merres ja taewa all ellawad, kal-
lad ja linnud.

Kuendamal päwal lodi ma-ellajad, ni
hästi neljajalgfed kui romajad. Agga kõige
wimaks lõi Jummal innimest, kedda tem-
ma wallitsejaks olli seadnud ülle kõige ma,

mis temma arm ni kennaste ja förgiste
olli ehhitand. „Zummäl löi innimest, üt-
„leb kirri, ennese näo järrele, Zummäl näo
„järrele löi ta tedda.“ Essimese innimese
nimmi olli Adam. Temma ihho olli mul-
last, se on: maisest asjust lodud, kedda
Zummäl omma föigewäggewama öhhoga
ellawaks teggi. Adam näggi, et iggal lo-
mal ennese kōhane olli; innimesel ep ol-
nud weel selfsi. Agga kui temma rāskest
unnest ülesārkas, seisis kasa temma ees,
ja temma ütles rōmoga: „se on nüüd lu
„minno luust, ja lihha minno lihhas, tedda
„peab mehhe naeseks hūtama.“ Ta nim-
metas tedda Ewaks, se on: elluks, sest
et temma föige innimeste emmaks pididi
sama. „Ja Zummäl watas föige se peäle,
„mis ta olli teinud, ja wata, se olli kōif
„wägga hea.“

Zummäl panni lodud innimesi ma ja
omma lomade wallitsejaks, ja önnistas
neid. Nenda löppes lomise kyes pääw sure
öñne ja auga. Kui sünniks Zummälasi inni-

mese kōmbel rāfida, siis tulles seitsmet pä-
wa, mis selle järrel tulli, hingamise-pāwaks
nimmetada. „Zummäl önnistas seitsmet
pāwa, ja pūhhtses tedda.“ Pārrast seati
Mosese kāsso seāduses sedda pāwa Israe-
li-rahwa sabbatiks ehk hingamise-pāwaks.

Kes ütles: sago ma	Kes hāab tāhhed öhta
Ja taewas ülle ta;	Meil paistma pea kōhta?
Kes ütles: merri olgo,	Kes sadab pilwed, tuled,
Ja wessi kōkko tulgo?	Kust pitkse heāled kuled?

Se olled, Zummäl sa,
Kel wägge otsata.

Sa ütled: „sago!“ — Saab,
Mis kōif rōmustab.

2. Waggade öñn ja pätto lang- mine.

Pöggene pätto eest kui üssi eest;
sest, kui sa temma liggi lähhād, siis
wōttab ta sind kinni. Sir. 21, 2.

Zummäl olli innimestele wägga armast
kōhta ello-assemeks andnud, kus nemmad
kōif waewata said, mis nende ülespidda-

misefks ja rōmo maitsmisefks neil tarwis olli.
Piibli-ramat nimmetab sedda kōhta Ede-
niks ehk rōmo-paigaks. Seäl ellasid nem-
mad lahkestes ja rōomsastes, sest et tundsid
endid terwed ja ilma süta ollewad. Loma-
dest olli neil hea meel, ja söid nemmad sest
wiljast, mis wōssud ja puud rohkestes kand-
sid. Ühhe aintsa pu wiljast olli agga neid
keeldud sömast, ja olli selle pu nimmi: hea
ja kurja tundmise pu, sest et temmast
pidi nähtama, kas innimesed endid hea
wõi kurja pole hoidwad. Us olli kawa-
lam-kui muud lomad. Ta kiusas Ewat, ja
temma himmo hakkas ärrakeeldud pu-wilja
peale kaima, egga suutnud sellele wastopā-
na, waid läks, wōttis, söi, ja andis ka
Adamile.

Said nemmad sõnud, läksid kōhhe nende
filmad lahti, ja märkasid peagi, mis õnneto
ello sest tulles, kui innimene ülle Jummal
kelo teeb. Selle päwani ollid allasti kõi-
nud, egga teadnud ennast omma waggadu-
ses sest hābbeneda. Nüüd hābbenesid teine

teist ja teggid ennestele põlli wigi-lehtest,
ja kui õhto pole tundsid Issandat aedas
ollewad, peitsid endid pude wārjo. Agga
kes wōib Rōigewāggewama eest ärrapōgge-
neda? Adam ja Ewa piddid omma süüd
üllestunnistama, ja et kōl Adam ennast
Ewaga, ja Ewa üssi kiusatusesga pūdis wab-
bandada; siiski mõistsid mõllemad, et teise
kiusatus sedda ei wabbanda, kes issi kāsko
tūneb.

Ühwardud nuhtlus ei jānud tullemata.
Neid aeti Edeni-aiaist wālja, kus nemmad
sia male ni õnnelikult ellanud, ja keeldi
neile iggawese aia peale taggasitullemist.
Sest kirri ütles: „Jummal panni hommiko
pole wasto Edeni rohho-aeda kerubid ja
mōka kui tulles-leef, mis senna ja tenna en-
nast pōris.“

Ei tundnud nemmad ennam seggamata
rōmo kui tānnini, waid ollid nüüd kibbeda,
waewalise ja murreliko ello sisse sattunud,
kellest ei muud kui agga surm wōib peasta.

Zummal ütles Adama wasto: „omma palle
higgi sees pead sa lesba sõma, senni kui sa
mullaks saad.“

Süta südda hinge õnn,
Sedda pša, sedda hoia!
Mis sel ilma warrast on,
Kelle hing ei rahho leia?
Keeldud äsja himmustus,
On kui üsfi hammustus.

3. Rain ja Abel.

Kui sa head teed, siis saad sa an-
deks; agga kui sa ei te head, siis
maggab patt ukse ees, ja temma
himmo käib so peal: agga sinna
pead temma ülle wallitsema.

1 Mos. 4, 7.

Esimesed innimesed toitsid endid linno-
aiamise, karjapiddamise ja põlloharrimisega.
Rain, Adama wannem poeg, harris maad;
Abel, temma teine poeg, piddas kárja. Wen-
naksed wisid mõllemad ühhel päwal Issan-
dale ohwrit ehk melehead, sest et neil päiwl

sellega näitafid ja tunnistasid, et innimene
Zummalal káe álla ennast peab allandama,
ja kõige hea eest tedda tännama. Rain oh-
werdas Zummalale ommast leikusest uudset,
ja Abel ommast karjast wársket. Agga et
Zummal sureste innimeste wáljapooltste
teggude peale ei wata, waid kõigeennamiste
nende mele ja süddame peale, ja mis seált
wáljatullewad: siis piddi ka wagga Abeli
ohwer temma melest ennam maksma, kui
nukra ja kaddeda Raini ohwer. Kui nüüd
Rain sedda märkas, süttis wihta temma
süddames, láks kóhhe wénna peale, ja ló-
tedda mahha. Kaddedus ja wihta sünnita-
sid jo esimeses innimeste perrefondas ma
peal sedda hirmsat tööd, et wend omma
wénna ärratappis.

Et küll ükski hing sedda ei teádnud, mis
jubbedat tööd Rain olli teinud; siis olli om-
meti Zummalal ees, kes kõik náab ja teab,
temma sü awwalik. Rain kulis ka pea Zum-
mala heált, mis ütles: „kus so wend Abel?
Mis sa olled teinud? Sinno wénna werri

fissendab ma pealt minno pole." Küll püdis Rain omma süüd warjata ja wabbanda; agga temma tappetud wenna werri tunnistas temma wasto, temma südda ärkas ülles, kartuses pöggeneb temma ühhest kohast teise, ja ütles wimaks Issandale: mo sü on surem, kui et sedda wõiks andeks anda! Ta pöggeneb omma wannemate ja omma wännakeste ja õekeste eest, ja läks omma naesega ärra hommiko pole.

Kõik tulles waewaks delale,
Mis temma kūrja teeb,
Patt langeb koormaks kaelale
Ja hinge rahho sööb.

Tuul wälja peal, leht metsa all
Teeb hirmo, kabbinat;
Ja pärrast ilma ello tal
On kartust, wabbinat.

Sest nõua õigust, waggadust
Siin ellus hauani,
Et süüd ja hinge wiggadust
Ei saaks sa taewani.

4. Esimese innimeste pitt igga ja nende sigginemine.

Ma = ilm ja temma himmo lähhab
hukka; agga, kes Jummalala taht-
mist teeb, se jääb iggaweste.

1 Joann. 2, 17.

Esimesed innimesed ellasid wägga kaua, ja et meil küll teadmata, mis aasta arro neil olli; siis on ommeti issiennesest mõista, et nende lodud ja walli ello wiis, nende igga pittendas, ja nemmad selle läbbi wannemaks piddid sama kui nende järgmised.

Peame, sedda luggedes, Jummalala hõl-
kandmist ja ettemurretsenist immeks panne-
ma ja kiitma. Sest sedda wisi agga olli
wõimalik, et lapsed ja lastelapsed ja nende
järgmised teada said ja õppisid, mis nende
wannemad omma ello aegas maiapiddamise,
põlloharrimise ja mitme mu asjade polest
leidnud ja tunnud hea ja tullusa ollewad.
Adam sai ühheksa sadda kolmkümmend aas-

tat wannaks, ja suur olli temma pãrrijate
hulk, kui hinge heitis. Sesamma luggu olli
ka temma poege, Raini ja Setiga, kelle jãrg-
mistest pũhha firri ennamiste rãgib. Raini
jãrgmisi nimmetakse innimeste lapsiks,
agga Seti jãrgmisi Zummala lapsiks.
Nende seast, kes Rainist ollid sũndinud, ol-
lid mõnningad, kes mõnda tullusat asja õl-
lese leidnud, nenda kui Lemeki poiad Zu-
bal, kedda kannelte ja pillide issaks nim-
metakse, ja Tubalkain, kes kõiksuggusid
tõ-riisto rauast ja muist metallidest taggus.
Raini jãrgmised ollid ennamiste põllomeh-
hed, kes ilma tõ-riistota korda ei sa, ja sel-
lepãrrast neid otsekui sũnniti neid teggema,
ja mis tehtud olli, ifka weel parrandama.
Sest se siis tulli, et Seti jãrgmised, kes
karja pidasid, selle polest mitte kuulsaks
sanud. Nende seast nimmetame Enokit,
kedda temma waggaduse pãrrast warremine
siit ilmast arawõeti; sest temma ei olnud
wannem kui 365 aastat. Agga kedda wan-
nemaks sai temma poeg Metusala, kes

kõige surrelikude seast kõigewannem innime-
ne olli, se on 969 aastat.

Selle aiaga ollid innimesed jo kaunis pak-
saks lãinud ma peal; agga, Zummal par-
rafo! midda suremaks arro polest, sedda pah-
hemaks lãksid kõige omma wiiside polest.
Surem hulk olli Zummalast ja temma te-
nistusest tagganenud, ja hakkas nenda õlle
kãtte minnema, et mitmid parremategi seast
nende sekka kisti. Noa jãi waggaks, ja lei-
dis armo Zummala jurest; sellepãrrast hoiti
tedda ja temma perrefonda selle hukkatuse
eest, mis teiste peale, kes ei tahtnud parre-
maks sada, sure wee-upputusega tulli.

Kel Zummal jãtkab pitka igga
Siin ihho kaua orjama,
Se hoidko, et ei hinge wigga
Ta aastad ei sa korjama.
Ei kũsita seãl wannadust,
Kus nõutakse tãit waggadust.

Se seisko ifka minno mõttes,
Et pahha selts nããb hukkatust!
Mind, Zummal, hoia ettewõttes,
Kust kurri jãrg saaks hakkatust;

Et siiski ma ei julgeks jä,
Kui pnn, au, rikkus olleks kae.

5. Wee-upputus.

Wägga pnnis on se inimene, kes
ei te delate ndu järrele, egga kái
pattuste te peal, egga seisa pilkjate
kildas; waid kel hea meel on Je-
howa kässo-dppetusest. Laul. 1, 1. 2.

Kui wee-upputus tullemas olli, sai Noa
käske, suurt laewa ehhitada, ja ennesele ter-
we aasta peale mona sinna sissekorjata, ja
mona neile lomadele, mis wee sees ei wõi
ellada; sest sinna pead, ütles Jummal, igga-
ühhest sesugguste ellajate soust ühhe issase
ja ühhe emmase laewa wõtma. Noa teggi
kuida käske olli sanud, ja kui peale tuhhan-
de kuus sadda aastat-pärrast lomist se aeg
täis sai, mil upputus piddi tulles, läks
Noa omma naese, omma kolme poia ja kol-
me minnijaga, ülleültse kahheksa hinge, lae-
wa. Siis lastis Jummal nellikümmend
ööd ja nellikümmend päwa rängaste wihma

saddada, ja kõik hallika soned wett ülese ke-
ta, et kõik ma ärrauppus, ja kõik lihha hinge
heitis, ni hästi linnud kui lojused, metsalised
ja romajad, ning kõik inimese suggu, mis
ma peal olli ellamas ja liikumas. Nenda ka-
utati kõik ärra, mis ma peal olli, ja ei jäänud
ütle kui agga Noa ja need, kes temmaga
laewas ollid. Wiis kuud, Nowembrist April-
li-kuni, olli wessi wägga kõrge; agga siis al-
lanes, ja laew jäi Urarati mäe otsa finni.
Wessi jäi ikka wähhemaks ja laewa seest
nähti mäggede otsad wäljapaistwad. Lastis
siis Noa ühhe kaarna wälja, kes senna ja
tenna lendas, ja laewa peale taggasi tulli.
Nattukse aia pärrast lastis temma ühhe tui-
kese wälja, et saaks teada, kas wessi kahha-
nenud; agga tuike ei leidnud mitte omma
jalla warwastele hingamise maad, ja tulli
temma jure laewa taggasi. Seitse päwa pä-
rast sedda lastis temma teise tuike wälja;
se tulli õhto taggasi, ja tõi ühhe halja elli-pu
lehheke omma nokka otsas koio. Pärrast
lastis temma kolmat tuikest wälja; agga se

ei tulnud mitte taggasi, sest et ma jo olli
tahhenenud. Wasto Nowembri-ku lõppo
tulli Noa omma naese, omma poegade ja
nende naestega laewast wälja, ehhtas Jum-
malale altari üllese, tannas tedda temma
armo kaitsmise ja hallastuse eest, ja wiis
temmale ohwrit, s. o. gndi, mis temma
Jummala auuks ärrapõlletas.

Issandal olli hea meel sest ohwrist, ja üt-
les: „sesuggust ülleüldest wee-upputust ei pea
ilmaski ennam tulles, egga eddespidi kõi-
gil ma-ilma päiwil lõpma ei semendamine eg-
ga leikus, ei külm egga pallaw, ei sui egga
talwe, ei pään egga õ; ja mo wikkerkaar,
mis pilwe ollen pännud, se peab seaduse täh-
heks ollema minno ja innimeste ja igga ella-
wa hinge wahhel.“ Noa hakkas siis omma
perrega maad harrima; agga temma poege
nimmed ollid: Sem, Ham ja Jemet.

Mis waewab sinno süddant,
Mis ial nouad ka,
Selle, kes on kõige Issand,
Kõik holeks ännä sa,

Kes pilwed, taewa, tuled,
Kõik hästi wallitseb;
Küll iggal aial tinned,
Et so eest murreseb.

6. Rahwas figgineb ueste; mitme keelte hakkatus; weikesed ri- gid sündiwad; ebbajummala- tenistus.

Jummal on pannud ühhest werrest
kõik innimeste suggu kõige ma peal
ellama, ja on määrnud sedda aega,
mis ta enne on seadnud, ja raiasid,
kus nemmad peawad ellama.

Apostl. tegg. 17, 26.

Ma-ilma jaggusid on wiis: Europa, Asia,
Ahwrika, Amerika ja Austrália. Asia jaust,
mis Europaga raiastiko on, lähhab üks kau-
nis lai ma, kelle nimmi Weike-Asia-ma,
Wahhe-merrese. *) Selle ma tahha hom-

*) Et sesinnane merri Europa, Asia ja Ahwrika
wahhel wahhet teeb, on temma omma nimme:
Wahhemerri, sanud.

mifo pole heidab Armenia ma, mis üks kõr-
ge ja wägga mäggin ma on. Kõigekõrgem
mäggi on seal Ararat, kelle otsa Noa laew
finni jäi. Sealt mäggiselt maalt tulli Noa
omma poegade ja nende perrefondadega
mahha laggeda Mesopotamia male, mis üks
wiljakandja ma olli Bratti ja Tiigri jõe
wahhel. Seal ellasid nemmad ja nende järg-
mised muist kui karjapidajad, muist kui põl-
lomehked; sest Noa, kes parrast upputust
weel mõnni sadda-aastat ellas, istutas wi-
na-puid, teggi nende kobaratest wina, ja
pidi ka sedda näggema, et se joma-aeg neid,
kes sedda liaste pruikwad, wassitab ja joob-
nuks teeb.

Kui innimesed jälle ollid sigginud ma peäl
ja omma karjadega ennam ei wõinud liggis-
tiko ellada; wõtsid nemmad nõuks üht suurt
linna ehhitada ja üht tõrni, kelle ots täewa
pidi ullatama. Sellega, ütleid nemmad,
teme ennestele suurt nimme, mis iggaweste
tulles põlwe rahwa suus seisab, ja peale
sedda ei pillutata meid ka mitte laiale, sest

et sesamma tõrn meid kofkojuhatab. Agga
se ehitus ei lāinud neil mitte korda, sest et
Zummala nõu järrele innimesed kõige ma
paiko ennestele asset piddid nõudma. Je-
howa, ütleb pühha kirri, seggas nende kele-
murde ärra, ja et üks üht egga teine teist ei
mõistnud, jätisid linna ja tõrni ehhitamata:
sepärrast anti selle linnale nimmi Pabel,
se on: seggadus. Lāksid siis omma karjadega
üks senna, teine tenna, ja aega mõda sündi-
sid neist mitmed pissikesed rahwa tõud,
kelle peamehked ja koftomõistjad esfiotsast
igga perrefonna wannem olli, kuida sedda
praegogi weel mitmis ma-ilma kofhtades lei-
takse. Ommeti näitab, et seal maisel mail,
mis Bratti- ja Tiigri-jõe äres Asia maal, ja
Niluse jõe äres Egiptuse maal, mis kõige-
parremad põllo-maad ja pakso rahwast täis
ollid, innimesed, olgo sunnitud ehk hea me-
lega, ühhe aintsa wallitseja kae älla ennast
heitnud. Needsinatsed wallitsejad ollid meh-
ked, kes omma wahwuse parrast waenlase ja
mets-ellajate wasto ollid kuulsaks sanud, ehk

fedda nende tarkuse ja mõistuse pärrast auus-
tati. Nenda sündisid weikesed rigid, nenda
kui Babilon, Nimrodi all, kellest pühha
kirri ütleb, et ta üks wäggew mees linno-
aiamise peale Jehowa ees olnud, ja Assi-
ria riik, Assuri all. Sefinnane riik, mis
essiotsast weikene olli, sai Ninuse wallitsuse
all sureks, kellest pealinn Ninive nimme
sai, ja Semiramise all, mis esimehe
wallitsew kuningas-praua olli, kellest teadust
meite aiani tulnud, wöttis se riik ikka ennam
wõimust; agga temma lödward aujärje pärri-
jad lastsid sedda jälle kääst ärralibbiseda.

Sedda mõda kuida need maad mitmesug-
gused ollid, kuhhu innimesed aega mõda as-
fusid, prufisid nemmad ka mitmesuggusid
ammetisid, ja teggid mitmesuggust tööd. Kus
hea ma olli, seal õitses põlloharrimine; kus
head asad ja rohho-maad ollid, armastasid
innimesed karja- ja puddo-lojuste pidamist;
kus metsad ja sured laned ollid, seal toitsid
omma pead linno-aiamise, ja kus jõed ja jär-
wed ollid, seal kallapüüdmisega. Kuida siis

kellegi tõ ja se ma-kohd olli, kus ta ellas, sed-
da mõda harrines innimene üht ja teist tööd
teggema, ühhe ja teise toido-qsjaga leppima,
ja sennest jutto alama ja kõnnelema, mis tem-
ma silmad iggapääw näggid, temma kõrwad
kuulsid, ja temma käed teggid. Sest se siis
tulli, et rahwa hulk, mis üllespidamise pär-
rast ühhest olli lahkunud, aega mõda ka ni
hästi omma tõ ja teggemise, kui ka omma
ello kombete ja wiiside, ning pealegi omma
kele polest ühhest teisest lahkusid. Tulles siis
tõde polest üttelda, et üks waim ja üks keel
kõigile Jummalast antud on; agga et selle
waimo tundmine ja selle kele murred ni mit-
mesuggused on, nenda kuida ma kohhad ja
innimeste tööd mitmesuggused on, se on:
teine ennam, teine wähhem harritud, sedda
mõda kuida waim ennam ehk wähhem wal-
gustud on.

Jhho ja hinge polest omma jõudo katsudes
ja prufides, kuida hädda, lust ja au ahnus
aiasid, õppisid ja teggid innimesed mõnda,
mis wägga tullus, aus ja kido wäärt olli;

agga furtes peame üht aego juttustama, et
sest lapselikust ellust ja usust, mis nende es-
siwannematel olli, ikka ennam tagganefid, ja
ni seggaseks läksid, et ennam ei oskand taewa
ja ma lojat ükspäinis kummardada. Ebba-
jummalate tenistus wõttis ikka ennam wõl-
must, ja sedda au, kitust ja tanno, mis Jum-
malale tulles anda, sedda andsid nemmad tem-
ma teggudele. Pabiloni-rahwas kummardasid
päikese, ku ja taewa-tähtede ette: sest
et selle wallemõtlemisega endid petsid, et
neid, mis Jummal kätte tööd on, arwasid
wäggewaid ja heateggijaid jummalaid olle-
wad. Muil mail olli ja on praegogi weel
mitto teist wõderast jummalatenistust wallitse-
mas, kellest pühha kirri ka mõnda nimmetab.
Egiptuse-rahwas kummardas kui jummalat
üht sönni, Apis nimmi, sest et seälatse põllo
harrija rahwal parremat kodd-ellajast ei wõi
olla, kui künni-härg. Nende käest õppis
Israeli-rahwas wassikast kummardama, mis-
ka nemmad kõrbes Sinai mäe all, Mosesele
suurt pahhandust teggid. Kui nemmad pär-

rast pagganatega, kes nende maga raiastiko
ellafid, läbbistiko käisid, hakkasid Pali ehk
Pelli nenda kui Astartet kummardama,
nende kuiude ette ohwerdama, ja sega-suurt
kahjo ja hädda ennestele saatma. Agga mid-
da alwem ja kahjolifem ebba-jummalatenis-
tus innimestel on, sedda ennam ja tännoli-
kumalt tundkem Jummalat armo, mis meid
sesugguse kahjoteggewa ebbausso eest hoiab,
ja meid kõiblikuks teeb, tedda, kui ainust tõe-
sist Jummalat, waimus ja tões kummardama.

Se ainus Jummal olled sa
Mi ma peal, kui ka taewas,
Kes löid ja pead ilma, ma,
Ja mindki kaitseb waewas;
Sepärrast sa ka üksine,
Mo Jummal, kelle pole
Ma murre, wallus koggone
End hoian, — naan so hole.

(Jääb tulleswa aasta peale polele.)

Kuida rahholikult ellada.

Tomas a Kempis, üks wagga kirriko-õppetaja annab selle polest nelli head õppetust.

Püa essite (ütleb temma) ikka ennam teise, kui omma tahtmist teha. —

Arra sowi ennesele suremat waid enne mine wähhemat warra. —

Õppi ennam ja ennam maddala põlwe, kui sure sou rahwa ello-wisi ja tööd armas-tama. —

Sowi ikka ja passu, et Jummal tahtmine sinnogi läbbi sünniks. —

Wata! sesugguse melega ellad sellesin-natse mailma karras ja mures ilma tüllita ja ilma pahhandufeta.

Pühhapäwa pühhitsemine.

Windawi ma-kondas, Tondangeni kirriko-kõrtsi kauba-kambre ukse peale on sure tähtedega kirjutud, ja lätli-kele luggeda: „Mõisa wallitsus kelab kõrwaste, pühhapäi-wil ja suril pühhil siin wina mümast ja jo-

mast. Keeldud on ka ilma asjata peale tün-ni, pärrast kirrikut kõrtsis aega wita; sest: „sinna pead pühhapäwa pühhitsema.“

Tark wastus.

Üks piiskop ütles ühhe ühheksa aastase lapsele: „armas laps, kui sa mulle ütled, kus Jummal on; siis tahhan sulle duna anda.“ Laps wastas: „kui teie, aus herra, mulle ütlete; kus Jummalat ei olle, siis annan teile faks.“

Ükski riist ei te isgi tööd.

Kummal inimene katsus prilli ostes üht ja teist; ei päässind ükski. Wimaks sai kaup-mees pahhaseks ja ütles: „sõbber, wist teie ei oska luggeda?“ Temma jäi watama ja wastas: „kes tedda siis lähhaks ostma, kui ma luggeda mõistaksin!“

Harjude õppitakse.

Üks poisikene, kes ühtigi õppida egga har-rineda ei tahtnud, näggi üksford teisi illu-saste uiuwad; temma tõmbas ka ennese lah-ti ja läks jökke. Kui wee peale tahtis lasta

ja uiuma lüa, waus kui kiwui põhja. Tei-
sed kargasid appi ja tõid tedda weest wälja.
Omma õnnetust kahhetsedes oigas ja ütles:
„ei ma nüüd ennam omma jalga wette ei
pista, enne kui uiumise ammeti kätte saan.“

Armsaks piddamine.

Üks issa küsis omma tütrekese käest:
kuida se peaks ollema, ehk kust se tulles,
et sa kõikide mehest armas olled? — Ei
minna sedda ei tea, wastas laps; agga se
tulles ehk sest, et minno mehest kõik inni-
mesed armsad on.

Wabbandamine peab aitama.

Peremees läks jo kolmat korda üht un-
nekotti hüüdma ja ütles: „kas sa saad wah-
hest maast ülese; pääw üllewel kõrges; kulla
rahwas kõik põllal töö!“ Pois, pead kras-
sides ja kappoga filmi lahti kiskudes, unnis-
tas wasto: „egga se siis minno sü ep olle,
et pääw enne tõusis kui walge wälja tulli.“

I s s i m õ t t e.

Raks soldatit ollid spa-aial tünni peal.

Teine neist olli wässind, istus mahha ja jäi
tukkuma. Äkkitselt tulli sure-tükki kyul ja
wiis tukkuja pea ärra. Teine sedda nähhes
ütles: „watt sedda wisi! Kui ta nüüd ülese
ärkab, küll ta siis hakkab pead takkaotsima.“

Polle warra, polle waenlasid.

Warras pugges ühhe waese urtsikuse ja
hakkas seal käsikäudo otsima, kas midagi
peuse pudub. Wanna wäeti, kes temma sis-
setullemisest üles ärkas, ja tubba möda käi-
misest ärramärgas, et ta warras olli, ütles
tassaselt: „mis sa, wend!, siit pimmedas
kätte saad, kust ma walges ühtigi ei leia!“

Sigus ei olle melitamise kaup.

Wimandi tõusis kohtomeeste wallitsemise
jures suur waidlemine, sest et ühhed usi
tahtsid ja teised wanno paigale sowisid. Üks,
kes ennese mehest tark, ja enneäidud teed tas-
sasemaks piddas, tahtis tähhendamise-son-
naga tülile otsa teha ja ütles: „ued sapad
pitsitawad.“ Teine oskas ja kostis: „wan-
nad tewad seddasamma, kui neid ei märita.“

K a u b a a s s i.

Ze peal tulli saks heina-wori wasto ja ütles ühhe halhabbenele, kes hirmus sure heina koorma kõrwas käis: „wata, wanna kelm! kas sa turrule ka ni sured koormad tood?“ Aus herra, kostis habbenik, paljaks neid siis senna mahhub!“

Ron : wu : tse öntsaks kütmişed.

Önnis on se mees, kes ühtigi ei mõista; sest tedda ei laideta ilmaski.

Önnis on se mees, kel ühtigi polle; sest tedda ei risuta.

Önnis on se mees, kes kellegile ei anna; sest fegi ei wõi temma wasto tannamata ölla.

Önnis on se mees, kes kellegiga ei sõbrusta; sest tedda ei petteta ellades.

Önnis on se mees, kes kõiki sõimab; sest temmast ei wõi fegi mõttelda, et ta ühhe pole ennam hoiaks kui teise pole. Agga öntsatest kõige öntsam on se, kes pissut sõõb ja joob; sest temma kõht ja pea on ikka terwed.
